

numismatisk rapport 87

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Stjerner fra 1788
2 Skilling 1677 – nu på NORSK og DANSK

Februar 2006

TER

1á1+	750
1+	1.000
1+	900
1	700
1+	2.300
01	3.500
1+	1.100
1á1+	3.000
1?	500
2	3.200
01+	11.500
1?	700
1+	2.200
1+	850
Patina 1++	14.000
1+	1.100
1+	16.000
1+	9.500
01+	28.000
1+	4.000
1+	4.000
1á1+	9.000
r patina. 01	11.000
1+	2.800
1a1+	1.750
1+	1.400
01	700
01+	1.700

Priser i danske kroner.

IANDEL

BORG · SVERIGE
6-42 122528

Stjerner fra 1788

Under Christian den Syvende er der på Mønten i Altona og i Poppenbüttel bl.a. fremstillet 2 sechslinge, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{6}$ speciedalere.

Der findes en del uregelmæssigheder i disse mønters motiver. Eksempelvis kan bogstaver varierer meget i størrelse inden for det samme årstal, og tal kan være spejlvendte pga. stempelskærrerfejl.

Studerer man disse rækker af mønter nærmere, eller slår man op i Schous katalog, så ser man, at mønterne med årstallet 1788 adskiller sig fra de andre. Der er nemlig to små stjerner i motivet, som ikke er på mønterne med de andre årstal. Den ene stjerne er på forsiden under monogrammet, og den anden er på bagsiden under "M.F."

Disse stjerner er ikke uregelmæssigheder, men til gengæld intenderede og samtidig emnet for denne lille opsats.

De pengepolitiske reformer i anden halvdel af 1780'erne betød, at der blev meget travlt på Mønten i Altona. Møntmester Michael Flor skulle i efteråret 1788 gerne kunne producere 50.000 specier om ugen. Der skulle samtidig i 1788 produceres flere 2 sechslinge (15.000 rdl.), $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{6}$ speciedalere (50.000 rdl. af hver type). Det var der pga. mangel på kapacitet ringe mulighed for at kunne gøre på Mønten i Altona. Tidligere i 1788 var der udmøntet på værkerne i Poppenbüttel under M. Flor, hvorfor det hurtigt blev vedtaget, at de tre typer skulle udmøntes der.

M. Flor skulle selv passe specieprægningerne m.v. i Altona, og derfor besluttede Finanskassedirektionen, at Diderich Christian Liebst skulle lede den forestående udmøntning i Poppenbüttel. D. C. Liebst havde fra 1784 til 1786 været Møntmester i Altona, og var fra 1786 til sin død

2 sechslinge, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{6}$ speciedalere er præget med følgende årstal:

	1787	1788	1789	1796	1797	1799	1800	1801
2 sechsling	•	•		•		•	•	
$\frac{1}{2}$ speciedaler	•	•			•		•	•
$\frac{1}{6}$ speciedaler	•	•	•	•				

Af Michael Märcher

i 1798 møntkommissær ved samme Mønt. Han havde endvidere haft opsynet med Mønten i Altona, mens M. Flor havde styret de meget store specieudmøntninger i Poppenbüttel fra februar 1787 til juli 1788.

Som det fremgår af ovenstående tabel, så var alle tre typer også præget med årstallet 1787. De var udmøntet under M. Flor i Poppenbüttel. Generelt blev størstedelen af de i Poppenbüttel udmøntede blanketter 1787-88 præget på Mønten i Altona under D. C. Liebst. De nye mønter, som skulle laves under D. C. Liebst i Poppenbüttel, skulle mht. motiv være magen til dem, som M. Flor tidligere havde lavet. Det var almindeligt og fuldt forståeligt. Endvidere havde det formentlig også betydning, at der allerede i enten Altona eller Poppenbüttel eksisterede et lager af stempler til 2 sechslinge. Der var imidlertid et problem. Det var absolut afgørende, at der kunne skelnes mellem mønter fra de tidligere udmøntninger under M. Flors ansvar og de kommende udmøntning under D. C. Liebst ansvar.

Løsningen på ovenstående blev, at alle stempler til D. C. Liebsts udmøntning i Poppenbüttel af 2 sechslinge, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{6}$ speciedalere skulle have en stjerne placeret under monogrammet og under "M.F.". Sådan blev det, og der blev under D. C. Liebst udmøntet 15.000 rdl. i 2 sechslinge, 50.000 rdl. i $\frac{1}{2}$ speciedalere og 50.000 rdl. i $\frac{1}{6}$ speciedalere. Udmøntningen varede fra november 1788 til starten af februar 1789.

De stempler til 2 sechslinge, som lå på lager i Altona eller Poppenbüttel, var antageligt alle lavet af stempel-skærer Johan Ephraim Bauert i København. En jødisk

mand i Altona, Sigurt omgravere/nedslibe etc stjerne placeret som foretlig også tidligere arbejde delse med stempelfrems de en del forstand på at s

Stemplerne til $\frac{1}{2}$ ell fra bunden af og også ha de. Det stod J. E. Bauert i

For at opsummere er $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{6}$ speciedaler i både for- og bagside er Møntmester Michael Flo büttel under Møntkomr ledelse i slutningen af 17

Ovenstående bygger 1789 i arkiverne med 1 1771-1848(64) og 442: l sig i Rigsarkivet. For at l løse påstande, gengives breve. Foruden at doku stemplerne med årstall håbentligt også andre op re eventuelle læsere.

Brevet er sendt fra M København til D. C. Lie

"Pro Memoria

Til nærmere Underret Commissair, ved den k skrivelse af 28de f. M. i büttel, har ieg tjenstlig

- At den, Myntmæster, Mynt-Commissair J Afskrift tiener Dem v de til en ufravigelig R
- Hvad af fornødne M Ting, som til Udmyn penbüttel, udleverer værlige, paa Myntfor, [Købmanden Heinric havde ejet værkerne i Mønten i Altona og va

amme Mønt. Han havde end-
nnten i Altona, mens M. Flor
ecieudmøntninger i Poppen-
1788.

stående tabel, så var alle tre
allet 1787. De var udmøntet
. Generelt blev størstedelen af
le blanketter 1787-88 præget
C. Liebst. De nye mønter, som
st i Poppenbüttel, skulle mht.
som M. Flor tidligere havde
3 fuldt forståeligt. Endvidere
ydning, at der allerede i enten
ksisterede et lager af stempler
idertid et problem. Det var
ne skelnes mellem mønter fra
under M. Flors ansvar og de
er D. C. Liebst ansvar.

3 blev, at alle stempler til D. C.
nbüttel af 2 sechslinge, $\frac{1}{2}$ og
ve en stjerne placeret under
F". Sådan blev det, og der blev
et 15.000 rdl. i 2 sechslinge,
re og 50.000 rdl. i $\frac{1}{6}$ specie-
le fra november 1788 til starten

inge, som lå på lager i Altona
tageligt alle lavet af stempel-
uert i København. En jødisk

mand i Altona, Sigurt Stekker Jonas, fik til opgave at omgravere/nedslibe etc. stemplerne, så de fik en tydelig stjerne placeret som foreskrevet. S. S. Jonas havde antageligt også tidligere arbejdet lidt for Mønten i Altona i forbindelse med stempelfremstilling, og han havde tilsyneladende en del forstand på at slibe og gravere sten.

Stemplerne til $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{6}$ speciedalere skulle graves fra bunden af og også have en stjerne på både for- og bagside. Det stod J. E. Bauert i København for.

For at opsummere er sagen altså som følger. 2 sechsling, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{6}$ speciedaler med årstallet 1788 og en stjerne på både for- og bagside er ikke produceret i Altona under Møntmester Michael Flor i 1788. De er udmøntet i Poppenbüttel under Møntkommissær Diderich Christian Liebsts ledelse i slutningen af 1788 og starten af 1789.

Ovenstående bygger på diverse arkivalier fra 1788 og 1789 i arkiverne med nr. 420: *Sager vedr. Møntvæsnet 1771-1848(64)* og 442: *Den kgl. Mønt*, som begge befinder sig i Rigsarkivet. For at ovenstående ikke skal fremstå som løse påstande, gengives her nedenfor et af sagens vigtigste breve. Foruden at dokumentere, hvorfor der er stjerner på stemplerne med årstallet 1788, så indeholder brevet forhåbentligt også andre oplysninger, som vil kunne interessere eventuelle læsere.

Brevet er sendt fra Møntdirektør Caspar Henrik Lyng i København til D. C. Liebst d. 1. nov. 1788:

"Pro Memoria

Til nærmere Underretning, betreffende de Herr Mynt-Commissair, ved den Kongel. Finance-Casse-Directions skrivelse af 28de f. M. anbetroede Udmyntning i Poppenbüttel, har ieg tjenstlig at meddele:

- *At den, Myntmæster Flor givne Instruction, hvor af Herr Mynt-Commissair for hen er afgivet ordlydende Afskrift tiener Dem ved disse Udmyntninger i alle Maade til en ufravigelig Regel udi Deres Forretninger.*

- *Hvad af fornødne Machiner, Instrumenter og andre Ting, som til Udmyntningerne ey er for Haanden i Poppenbüttel, udleveres af de paa Mynten i Altona undværilige, paa Myntforpagter Oldes Requisition.*

[Købmanden Heinrich Christian Olde, der 1765-1786 havde ejet værkerne i Poppenbüttel, forpagtede 1786-89 Mønten i Altona og værkerne i Poppenbüttel, MM]

- Til Arbeydets Drivt overlades Herr Mynt-Commissair:
 - Justerern Stockfleth.
 - Reserve-Smeltern Groth.
 - Smeden Frohmann, eller reserve-Smeden.
 - Dag-Arbeydernes Antagelse skeer ligesom for hen ved de i Poppenbüttel passerede Myntninger.
 [Reserveprægeren ved Mønten i København, Niels Kiellerup, blev i øvrigt også sendt til Poppenbüttel for at hjælpe til, MM]
- Da Præget paa de, af Herr Mynt-Commissair nu udmyntede Penge, bliver ligesom paa de af Mynt-Mæster Flor af samme Sorter allerede udprægede, saa er Myntmæstern tilskrevet om, at lade anbringe en Stjerne paa de i Forraad havende Stempler til 2 Sechslinge, neml. paa Aversen under Chiffret og paa Reversen under M:F. [Her er der i brevet lavet en meget lille tegning af en stjerne under M:F. med påskriften "saaledes", MM] til et Kiændetegn paa disse fra de for her af samme Sort udmyntede.
- Hvad fleere Stempler til 2 sechslinge skulle fornødiges af Myntmæster Flor besørger ved den bevidste Jøde paa samme Maade og for samme Pris forfærdigede for hen er skeed.
- De andre Stempler til $\frac{1}{6}$ og $\frac{1}{12}$ Species bliver af Medaljor Bauert graverede og lige som 2 Sechslings Stemplerne, betegnede med en Stjerne til Kiændetegn.
- Herr Mynt-Commissairs Vices ved Mynt-Kontoret er Mynt-Wardein Høy tilskrevet om at paatage sig midlertid, som og at besørge de ugentlig afleverende Penge til Bank-Kontoret paa Deres Wegne imod Bevis; hvilke speciele Bevis der efter omvexles i mod general Bevis, for en hver lokal udmyntet Sum af hver Penge Sort.
- En autoriseret, pagineret og igiennemdraget Protocol til Udmyntningernes Indførelse, skal med næste Post blive Herr Mynt-Commissair tilstillet.
- Den Gienpart af Mynt-Wardein Høys Instruction, som er udi Herr Mynt-Commissairs Wærn, ville De behagelig overlade Mynt-Wardein Knoph til sin fornødne Efterretning, saalænge han opholder sig ved Forretningerne i Poppenbüttel; men der efter at levere dem tilbage.

- Til en Mynt-Fuldmægtigs tilstaaer Herr mynt-Commi høyeste Approbation :/ n De selv forskafter sig de Mynt-Fuldmægtig.
- Under Myntningen ville hu og nøye give Agt paa, at c kelse skeer udi Species G naske Mynt, da Mynt-mæ: re et bestemt Quantum af t Kiøbenhavns Kongel. Mynt

BYT

Kom til byttede

Sør

Møntauktion

Møn

Bytteborde: kr. 100.

I det store C

Entre kr. 10

Der er lodtræknin

Odsherre

Odsherrec

Bytteren i Hc

Herr Mynt-Commissair:

reserve-Smeden.

gelse skeer ligesom for hen
asserede Myntninger.

lønten i København, Niels
så sendt til Poppenbüttel for

Herr Mynt-Commissair nu
ligesom paa de af Mynt-
ter allerede udprægede, saa
om, at lade anbringe en Sti-
nde Stempler til 2 Sechslin-
ler Chiffret og paa Reversen
revet lavet en meget lille teg-
F. med påskriften "saaledes",
a disse fra de for her af sam-

sechslinge skulle fornødiges
ges ved den bevidste Jøde paa
me Pris forfærdigede for hen

og 1/12 Species bliver af Medal-
ge som 2 Sechslings Stempler-
rne til Kiændetegn.

Vices ved Mynt-Kontoret er
svet om at paatage sig midlert-
ugentlig afleverende Penge til
es Wegne imod Bevis; hvilke
omvexles i mod general Bevis,
et Sum af hver Penge Sort.

og igiennemdraget Protocol til
relse, skal med næste Post blive
ilstillet.

ardein Høys Instruction, som er
airs Wærn, ville De behagelig
Knoph til sin fornødne Efterret-
holder sig ved Forretningerne i
fter at levere dem tilbage.

• Til en Mynt-Fuldmægtigs Lønning ved Forretningerne
tilstaar Herr mynt-Commissair /: paa forventende aller-
høyeste Approbation :/ maanedlig 15 Rdr, hvor i mod
De selv forskaffer sig den Hielp, De bør have af en
Mynt-Fuldmægtig.

• Under Myntningen ville herr Mynt-Commissair sørge for
og nøye give Agt paa, at des formedelst dog ingen Sin-
kelse skeer udi Species Godsets Trækning for den Alto-
naske Mynt, da Mynt-mæster Flor maae ugentlig afleve-
re et bestemt Qvantum af Species til Bank-Kontoret.

Kiøbenhavns Kongel. Mynt d. 1st. Novb. 1788 Lyng"

BYT I VIG

DET KA' VI LI'

Særudstilling af
etnografiske effekter

Kom til byttedag og udstillinger i Odsherreds Hallen, Vig

Søndag, den 5. Februar

Møntauktion kl. 11.00 – Frimærkeauktion kl. 13.30

Mønt- og frimærkehandlere, tombola

Bytteborde: kr. 100. 1/2 bord kr. 50. Bestil hos Erik tlf. 4055 8106

I det store Cafeteria fås smørrebrød og drikkevarer.

Entre kr. 10 - Der åbnes kl. 10.00 og lukkes kl. 16.00

Der er lodtrækning om flotte gevinster på indgangsbilletten.

Odsherred / Holbæk Klubberne

Odsherreds Møntklub · Odsherreds Frimærkeklub
Bytteren i Holbæk · Holbæk og Omegns Frimærkeklub